RAPPORT

Evaluering av direktestøtte til forlag

Oppdragsgiver: Sametinget

Mars 2023

Foto: Árvu, Sametinget

kreativindustri

KREATIV INDUSTRI AS
Postboks 1126
9504 Alta

993 801 097 MVA
www.kreativindustri.no

488 82 816
post@kreativindustri.no

Innhold

Innledning 3

Om direktestøtteordningen til samiske forlag 3

Om evalueringen 5

Begreper og forståelser 5

Innholdet i oppdraget 6

Oppbygningen av rapporten 7

Metode 8

Målsetting og intensjon med direktetilskuddsordnignen 9

Intensjonen til ordningen 9

Målsettingen med ordningen 9

Måloppnåelse ved ordningen 11

Innvirkningen på samisk litteratur 15

Markedsføring og distribusjon 18

Operasjonalisering av fordelingsnøkkel 22

Tilfredshet med ordningen 24

Publikasjonsoversikt 27

Publikasjonsoversikt per forlag 28

ČálliidLágádus AS 29

Iđut AS 30

ABC-Company E-skuvla AS 31

DAT AS 32

Sammenligning og totaloversikt 33

Oppsummering og konklusjon 38

Vedlegg 41

1. Kilde- og informantliste 41
2. Spørreundersøkelse forlag, forfattere og forfatterforening 41
3. Rapportering forlag 41

Innledning

Om direktestøtteordningen til samiske forlag

Som et tiltak i Sametingets litteraturredegjørelse i 2018 ble det i samarbeid med Sámi Dáiddárráđđi/Samisk Kunstnerråd (SDR), Sámi Girječálliid Searvi (SGS) og Sámi Lágádus Ja Aviisasearvi (SÁLAS) vurdert å effektivisere forvaltningen av tilskudd, med sikte på flere utgivelser av samisk litteratur. Dette skulle gi forutsigbarhet for forlag og forfattere[1].

Den samiske litteraturstrategien ble vedtatt av Sametingsrådet 25.06.19 (Sak RS 062/19). Strategien hadde to mål: å styrke formidling og øke produksjon av samiskspråklig litteratur. Et tiltak som følge av strategien om å øke produksjon av samisk litteratur, var å gi forlagene større ansvar for å prioritere, kvalitetssikre og bestemme hvilke titler som gis ut. Sametinget omorganiserte dermed sine tilskuddsordninger, og slo sammen ordningene «produksjon av litteratur» og «tilskudd til samiske forlag», til en ny ordning som utvikler og fremmer samisk litteratur, kalt «direktestøtte til samiske forlag».

Direktestøtteordningen er et resultat av samarbeidet mellom Sametinget og de samiske forlagene organisert gjennom SÁLAS, der det ble vedtatt å kombinere den søkerbaserte ordningen for skjønnlitteratur og forlagsstøtten. Den tidligere søkbare ordningen var en bevilgning til tilskudd til forlagene for utgivelser av litteratur. Søknadsmassen var stor og økende. Ordningen inkluderte støtte til utgivelser av både skjønnlitteratur, faglitteratur og tegneserier. Dette var en ordning som opplevdes uforutsigbar og ressurskrevende både for Sametinget og forlagene. Forlagsstøtten var en ordning hvor Sametinget bevilget støtte til samiske forlag, for å sikre samiskspråklige utgivelser. Denne støtten kunne benyttes til kompetanseutvikling, kursvirksomhet, distribusjon og markedsføring. Støtten fra Sametinget kunne utgjøre 100% av bokutgivelsen om det var nødvendig.

Med den gjeldende direktestøtteordningen, er støtten til samisk fag- og skjønnlitteratur kanalisert til de fem største samiske forlagene, gjennom en

[1] https://Sametinget.no/_f/p1/i1083ad58-6780-4b6a-884f-040186c51039/sametingsradet-redegjorelse-for-samisk-litteratur-2018.pdf

ordning som i første omgang skal vare over en periode på tre år (2018-2020). Denne ble senere utvidet til og med 2021. For forlagene utenfor SÁLAS- avtalen finnes fremdeles den søkerbaserte ordningen som Sametinget administrerer.

Målet for ordningen er å fremme kvalitativ samisk litteratur, og et resultat av dette er at forlagene har fått større ansvar og forutsigbarhet ved at forlagene selv kan prioritere, kvalitetssikre og bestemme hvilke titler som gis ut. Forfatterne skal på denne måten få større forutsigbarhet ved at forvaltningen effektiviseres og at dialogen med forlagene kan bli enklere. De kan også få raskere tilbakemelding på om forlaget kan gi ut deres publikasjon eller ikke, da de ikke er avhengig av søkerbasert tilskudd, slik som tidligere.

Ordningens struktur og målsetting/målekriterier

Ordningen er organisert slik at Sametinget har fastsatt regelverk for ordningen som inkluderer mål, intensjon, kriterier for måloppnåelse (oversendes forlagene i oppdragsbrev hvert år), forvaltning, fordelingsnøkkel og øvrige kriterier.

Fordelingsnøkkelen Sametinget benytter for å kalkulere størrelsen på omfanget av direktestøtten defineres i «Utkast til regelverk for direktetilskudd til samiske forlag 2018».

Beregningsregler/fordelingsnøkkelen beskrevet i regelverket:

- Sametingets plenum fastsetter hvert år fordelingen av tilskudd til samiske forlag.
- Sametinget vil ved fordeling av tilskudd til forlagene legge til grunn antall utgitte titler foregående år, sett i forhold til forventet utgivelsesvolum.

Sametinget sender årlig ut oppdragsbrev til hvert enkelt forlag som deltar i ordningen, der blant annet minimum produksjonstall fastsettes.

Mål som har blitt definert i oppdragsbrevene:

- **I 2018:** Målet med direktetilskuddsordningen til utvikling og fremming av litteratur er: Et mangfold av samiske forlag som gjennom samiskspråklige utgivelser synliggjør samiske språk og samisk kunst, kultur og samfunnsliv
- **I 2019:** Kvalitativ samisk litteratur utgis og gjøres kjent og tilgjengelig
- **I 2020:** Kvalitativ samisk litteratur utgis og gjøres kjent og tilgjengelig
- **I 2021:** Kvalitativ samisk litteratur utgis, formidles aktivt og gjøres tilgjengelig

Forventet produksjon til forlagene over direktestøtten, basert på oppdragsbrevene:

	ABC company	Čálliid Lágádus	DAT	Davvi Girji	Iđut
2018	2	7	2 (minimum 1)	9 (minimum 8)	4 (minimum 3)
2019	2 (minimum 1)	2 (minimum 6)	2 (minimum 1)	9 (minimum 8)	4 (minimum 3)
2020	2 (minimum 1)	11 (minimum 10)	2 (minimum 1)	14 (minimum 13)	6 (minimum 5)
2021	2	11	2	14	6

I utkast til regelverk for direkte tilskudd til samiske forlag 2018, legges det til grunn en normal produksjonstid for hver utgivelse på to år. Totaleffekten av ordningen vil dermed først kunne måles etter utgangen av 2023.

Om evalueringen

På oppdrag fra Sametinget har Kreativ Industri evaluert direktestøtte til samiske forlag for perioden 2018 – 2021, med formål om å produsere et kunnskapsgrunnlag som Sametinget kan benytte i videre arbeid med utvikling av samisk litteratur.

Ved endt forsøksperiode skal ordningen evalueres, og man skal se nærmere på hvordan den har fungert for forlag og forfattere, samt utviklingen av samisk litteratur. Kreativ Industri har etter anbudsprosess blitt valgt som leverandør av evalueringen.

Evalueringen er gjennomført av Stian Larsen, Tone Pettersen og Lone Hegg i Kreativ Industri, med Anja Graven fra House of Sápmi som underleverandør. Evalueringen er gjennomført i perioden desember 2022 til februar 2023.

Begreper og forståelser

Begreper og definisjoner i denne evalueringen baserer seg på definisjonen av begreper og forståelser i «Sametingsrådets redegjørelse om samisk litteratur».

En forskjell mellom Sametingsrådets redegjørelse og denne evalueringen, er at evalueringen har inkludert bøker som er skrevet av samiske forfattere som skriver på norsk, og har fått sitt manuskript oversatt til samisk. Flere av forlagene gir ut disse bøkene over direktestøtten fra Sametinget.

Redegjørelsen fra Sametingsrådet bruker følgende definisjoner:

Samisk skjønnlitteratur kan deles inn i en muntlig og skriftlig del. Til den skriftlige delen hører episke-, lyriske- og dramatekster med mer. Den muntlige delen består av fortellinger, eventyr, joikelyrikk, sagn og ordtak med mer.

Faglitteratur beskrives som non-fiktive prosatekster som formidler med skriftlig og faglig argumentering. Faglitteratur er ikke ensbetydende med et læremiddel, men kan være tilgjengelig for undervisningsinstitusjoner.

Oversatt samisk bok er en bok skrevet av en samisk forfatter, men ikke på samisk. Denne boken blir "oversatt samisk bok" når den er oversatt til et av de samiske språkene.

Oversatt bok til samisk er en bok som ikke opprinnelig er skrevet på samisk. Ofte berører ikke temaet i boken samiske forhold, men det kan være andre viktige eller populære temaer. Det kan også være en bok som omhandler samiske forhold skrevet av en ikke-samisk forfatter. Boka er oversatt fra andre språk til samisk.

Samisk bok oversatt til andre språk er en bok som originalt er skrevet på samisk, og som er oversatt til nordiske språk eller andre verdensspråk.

Innholdet i oppdraget

Når ordningen med direktestøtte til samiske forlag ble vedtatt, ble det også vedtatt å evaluere ordningen etter endt periode. Hvordan støtteordningen skal evalueres listes i kravspesifikasjonen fra Sametinget:

Sametinget ønsker svar på følgende problemstillinger i evalueringen:

1. Er målsettingen og intensjonen med direktetilskuddsordningen innfridd og har forlagene oppfylt oppdraget fra Sametinget?
2. Hvilken innvirkning har ordningen hatt for produksjon av samisk litteratur?

I tillegg ønsker Sametinget at evalueringen belyser følgende punkter:

- Antall samiske utgivelser pr. år i forsøksordningen 2018 – 2021 sammenlignet med perioden før forsøket?
- Hvordan har forlagene prioritert sine utgivelser for perioden 2018 – 2021 i forhold til Sametingets forventning om antall utgivelser?
- I hvor stor grad har forlagenes markedsførings- og distribusjonsplan vært gjennomført?
- Antall samiske utgivelser pr. sjanger i forsøksperioden?
- Antall samiske utgivelser på de ulike samiske språkene i forsøksperioden?
- Antall samiske utgivelser fordelt på målgruppene i forsøksperioden?

- Antall samiske utgivelser fordelt på format/plattformer (papir, e-bok og lydbok) i forsøksperioden?
- Sametinget ønsker at evalueringen vurderer hvorvidt og i hvor stor grad forlagene i ordningen er tilfredse med ordningen og forsøksperioden. Har forlagene oppnådd målet med tilskuddet?
- I starten av forsøksperioden ble det utarbeidet en fordelingsnøkkel på midlene, og Sametinget ønsker å vite hvordan operasjonalisering av fordelingsnøkkelen har fungert?
- Det samme gjelder samiske forfattere, hvorvidt de er fornøyde med ordningen, her forstått både forfatternes interesseforening og en tilfeldig valgt gruppe av samiske forfattere.

Oppbygningen av rapporten

Rapporten er delt inn etter kapitler og tema basert på kravspesifikasjonen, der fakta og funn blir presentert. Forlagene og forfatteres synspunkter vil fremkomme under hvert tema. Utdrag av den kvantitative undersøkelsen vil også presenteres under noen av disse tema. Avslutningsvis fremstilles produksjonstall for perioden 2018 – 2021 med direktestøtte, og for sammenligningsperioden fra 2014 – 2017, basert på den kvantitative nettbaserte spørreundersøkelsen som ble gjennomført med forlagene. Rapporten avsluttes med oppsummering av funn.

Metode

Metoder for datainnhenting som er benyttet i denne evalueringen er dokument- og kildeanalyse, digitale nettbaserte spørreskjema, samt fysiske og digitale intervjuer. Liste over informanter til intervjuer og kildeliste er vedlagt. Forfatterne som har deltatt i evalueringen er anonymisert i rapporten. Dokument- og kildeanalysen utgjorde grunnlaget for utformingen av intervjuguide og spørreundersøkelser.

Den digitale spørreundersøkelsen ble sendt til forlagene og gjennomført i perioden fra 16. januar til 13. februar, og omhandlet rapportering på publiserte publikasjoner fra 2014 frem til og med 2021. Undersøkelsen kartla antall utgivelser fordelt på sjanger, plattform og språk. I perioden 2018-2021 var det inndelt på publikasjoner med direktestøtte og publikasjoner utenfor direktestøtten. Ett av forlagene har ikke rapportert tall på publikasjoner utenfor direktestøtten i 2018 - 2021. En årsak til dette kan være at de ikke hadde produksjon utover direktestøtten det året, men det har ikke blitt oppgitt årsak. Dette er en mulig feilkilde når vi senere i rapporten ser på totalproduksjonen og sammenligningen mellom perioden før og etter direktestøtten.

I tallmaterialet er det i hovedsak forlagenes rapportering for utgivelser med direktestøtte for perioden 2018-2021 som er benyttet/henvist til. Når det gjelder totalproduksjonen, og der det er naturlig, er også øvrig produksjon i direkte-støtteperioden inkludert. Dette spesifiseres i oversikten. All rapportering ligger vedlagt til utredningen. Kvalitative data ble innhentet ved å intervjue ti informanter, herunder representanter fra de fem forlagene som mottar direktestøtte: ABC Company, Iđut, Čálliid Lágádus, DAT og Davvi Girjii. Fire utvalgte forfattere som har gitt ut samiskspråklig litteratur i perioden 2018 – 2021 og forfatterforeningen Sámi Girječálliid Searvi ble også intervjuet. Intervjuene var semi-strukturerte, som er en metode som tar utgangspunkt i intervjuguiden, men åpner for andre tema og forhold som informantene opplever som relevante for tematikken underveis. Informantene har også lest gjennom og godkjent referat fra intervjuene i etterkant. Intervjuene er gjennomført på norsk eller samisk, etter informantenes ønske.

Alle respondentene er utvalgt av Sametinget. Alle forfatterne som er intervjuet er anonymisert i rapporten. Svarene fra forfatterforeningene er sammenstilt sammen med forfatternes svar.

Målsetting og intensjon med direktetilskuddsordnignen

Intensjonen med direktestøtteordningen har vært å stimulere til utvikling og fremme samisk litteratur. Målsettingen er at kvalitativ samisk litteratur utgis og gjøres kjent og tilgjengelig i markedet. Målet for ordningen er definert i oppdragsbrevene til forlagene, som de mottar hvert år fra Sametinget.

Intensjonen til ordningen

I intervjuene fremkommer det at forlagenes opplevelse av intensjonen til direktestøtteordningen generelt er god. Intensjonen er å stimulere til utvikling og fremming av samisk litteratur, noe forlagene argumenterer for at de i større grad nå enn tidligere får muligheten til å gjøre. Eksempelvis kan de nå prioritere hvilke utgivelser som skal publiseres, fremfor å søke Sametinget som tidligere. Forlagene argumenterer for at de hever den litterære kvaliteten på publikasjonene ved at de nå får utøve sitt fag, gjennom å arbeide med manuskripter, fremfor arbeid med søknader og stor grad av administrasjon, slik det var før direktestøtteordningen ble innført. Et forlag forklarer det slik:

> «Forlagene har nå i mye større grad påvirkning på hvilke publikasjoner de ønsker å gi ut, i motsetning til tidligere, da beslutningen knyttet til hvilke titler som ble utgitt lå på Sametingets bord. Kvaliteten på publikasjonene øker, da forlagene får mer dedikert tid til å arbeide med manuskript fremfor administrasjon".

Forlagene løfter frem i intervjuene at direktestøtteordningen også har bidratt til å gi større forutsigbarhet og faste rammer for tilskudd til forlagene. Flere av forlagene trekker fram at ordningen gir mulighet til å sikre kontinuitet i utviklingen av forlagene, samt at kompetansen forblir og utvikles i samisk forlagsvirksomhet.

Målsettingen med ordningen

Målet med ordningen er å stimulere til økt produksjon av samisk litteratur. Sametinget definerer hvilke sjangre (barne- og ungdomslitteratur,

skjønnlitteratur, faglitteratur, noveller og lyrikk) som skal prioriteres i ordningen. Samtidig er det lagt føringer knyttet til ønsket plattform (bok, e-bok eller lydbok) og språk (nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk) som skal prioriteres av forlagene innenfor direktetilskuddet. Majoriteten av forlagene opplever at disse kravene er urealistiske å imøtekomme, da det i liten grad er muligheter til å påvirke hvilken sjanger eller språk den enkelte forfatter ønsker å produsere litteratur innenfor.

Et av forlagene utdyper dette videre:

> «Det er forfatteren som styrer hva som blir publisert. Om de skriver barnebøker, kan man ikke be de skrive noe annet. Blir derfor rart når det kommer i brev fra Sametinget hva som skal være fokusområdet, for eksempel ungdom. Det mangler kunnskap om hvordan forlag fungerer, og hvilken tilgang det er på forfattere».

Flere av forlagene argumenterer for at omfanget av samiske forfattere er begrenset, og forlagene mener kravene knyttet til de ulike sjangrene burde vært unngått. Et av forlagene uttaler:

> «Bestillingene på sjanger/plattform i brevene fra forlagene skaper usikkerhet for forlagene, og det er en manglende forståelse fra Sametinget for at forfatterskap er en kreativ prosess som det ikke bare kan sendes en bestilling på. Enhver forfatter skriver jo hva de brenner for. I tillegg er det samiske skriftspråket relativt ungt, og den skriftlige tradisjonen er ikke lang, ei heller en skjønnlitterær tradisjon».

Videre trekker flere forlag frem at kravene til valg av plattform er uhensiktsmessig, da ulik produksjonstype krever helt ulikt produksjonsutstyr, ressurser og omfang. Et av forlagene trekker også frem at de har etterspurt egne satser for e-bøker og lydbøker. Eksempelvis sier et forlag dette:

> «Sametinget bruker lang tid på å sette de samme klare ordningene for e-bøker og lydbøker som de har gjort på papirbøker. Den satsen som nå er satt på e-bøker gjør det lite attraktivt for forlagene å publisere e-bøker, da salgstallene er så små. Selges det lite trykte bøker, vil det være enda mindre salg av e-bøker.

Noen forlag mener direktestøtten primært skal brukes til å produsere originallitteratur, mens andre argumenterer for at det ikke er nok tilgjengelige gode manuskripter, og derfor en nødvendighet å også benytte tilskuddet til å utgi oversettelser til samisk språk. Ett av forlagene peker på at intensjonen til Sametinget likevel overholdes: «Intensjonen ved ordningen innfris likevel, da også oversettelser bidrar til å fremme samisk litteratur og språk».
Et annet forlag trekker frem at kostnader knyttet til oversettelser er lavere sammenliknet med originallitteratur. Videre løftes det frem av noen forlag at utgivelsen av originallitteratur er mer tids- og ressurskrevende, da det inkluderer både honoraret til forfatteren, kostnader for illustrasjoner og

språkvask/korrektur. Når manuskripter oversettes til samisk fra andre språk, er dette som oftest en lavere kostnad med tanke på rettigheter enn innen originallitteratur, der man betaler for lisensrettigheter, og forfatterhonorar og illustrasjoner inngår.

Med et begrenset kommersielt grunnlag i markedet for samisk litteratur, mener samtlige forlag at direktestøtteordningen fortsatt er svært avgjørende for å kunne fortsette jobben med å fremme samisk litteratur, og at ordningen med direktestøtte gir rom for dette.

Måloppnåelse ved ordningen

Forlagene

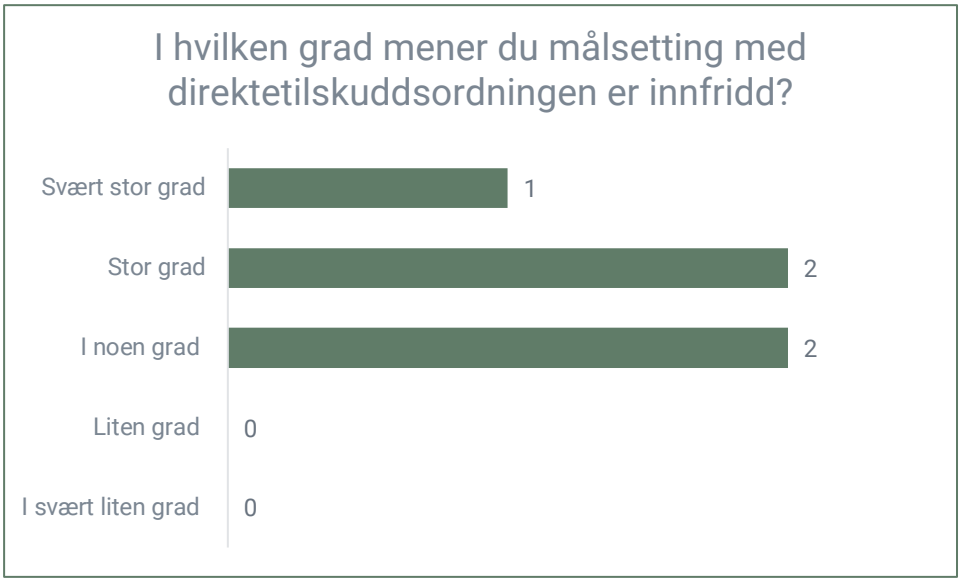

Som grafen over viser, er forlagene delte i sine svar på om målsettingen med direktetilskuddsordningen er innfridd. Ett forlag mener målsettingen i svært stor grad er innfridd, mens de andre fire forlagene er jevnt delt i sin oppfatning mellom stor grad og i noen grad innfrielse av måloppnåelsen. Ingen mener at man i liten eller svært liten grad har innfridd målsettingen.

Ulik oppfattelse av måloppnåelsen beskrives i intervjuer særlig knyttet til ulik opplevelse av fordelingsnøkkelen og hvilke krav som stilles til publikasjonene som utgis. Noen krav oppleves for enkelte forlag som urealistiske, særlig knyttet til Sametingets ønsker for enkelte sjangere og plattform.

Forlagene løfter frem økt effektivitet og større forutsigbarhet som positivt i henhold til måloppnåelse. I tillegg er det positivt for forlagene at de selv får avgjøre hvilke publikasjoner de ønsker å gi ut.

Ifølge intervjuene er forlagene samlet sett enige om at de har oppfylt målet med ordningen med å styrke samiskspråklig litteratur innen ulike sjangre og målgrupper. I tillegg til å fremme samisk litteratur av kvalitativ, løftes også effektivisering, forutsigbarhet og kvalitetssikring frem som viktige resultater av ordningen. Et forlag sier eksempelvis:

> «Den innvirkningen som er mest positiv er at veien fra et manuskript fra forfatter til forlag til utgivelse er mye kortere. Tidligere tok det mye lengre tid. Man måtte vente nesten et helt år for å sende inn søknader. Så tok det nesten ni måneder å få svar. I dag er det nesten ett år og ni måneder kortere tid. Og det er svært motiverende for forfatterne med at det tar så kort tid. Tidligere måtte forlagene forholde seg til søknadsfristen. Var det avslag måtte forfatteren vente i ett år til for at forfatteren skulle få svar. Den totale potten var også mye mindre, slik at det ble en enorm kø av manuskripter som ventet på behandling».

Videre sier et annet forlag:

> «I dag er det kjappere og støtten har økt betraktelig. Volumet har blitt større, da det er i hovedsak pengesekken som avgjør hva som utgis. De samiske forlagene har nå muligheten til å gjøre ordinært forlagsarbeid. Det kunne man ikke tidligere. Det var Sametinget som prioriterte, og det kunne være uenighet mellom Sametinget og forlaget mellom hva som skulle prioriteres. Forlagene kunne mene noe var bra, men så sa Sametinget nei og så videre».

I perioden før direktestøtten sendte forlagene inn manuskripter til Sametinget, og det var begrensinger på hvor mange publikasjoner som kunne få støtte. Ett forlag sier: «Ordningen har fungert til sin hensikt, forlagene får prioritere, og den samiske bokutgivelsen har blitt profesjonalisert». Et annet forlag sier i intervjuet:

> «Tidligere søkte man til Sametinget, så prioriterte Sametinget hva som skulle utgis og hva som ikke fikk støtte, så fikk man tilskudd til dette. Forlagene hadde selv liten innvirkning på hva som skulle prioriteres av publikasjoner, og den faglige vurderingen manglet».

I hovedsak fremstår forlagene enige om at et resultat av ordningen er forlagenes økte effektivising og profesjonalisering i flere av leddene innen produksjonen og publiseringen av samiskspråklig litteratur, sammenlignet med perioden før direktestøtten. Et forlag uttrykker det slik:

> «Vi oppfatter at dette er en langt smidigere ordning. Før 2018 søkte alle forlag på alt, på grunn av konkurransesituasjon. Sametinget brukte veldig lang tid på å behandle alle søknadene, og forlagene måtte vente på tilbakemelding før de kunne gi svar til forfatterne på om publikasjonen ble utgitt eller ikke».

I intervjuene legger forlagene også fram at ordningen har gitt forlagene forutsigbarhet for både seg selv og for sine forfattere. Ordningen løftes frem som en forutsetning for utgivelse av samiskspråklig litteratur, og produksjonen er høyere enn sammenlignet periode.

Fordelingsnøkkel og rammer for direktestøtten er imidlertid ikke alle forlagene like fornøyde med, dette gjelder særlig de mindre forlagene. Operasjonaliseringen av fordelingsnøkkelen sees på i et eget kapittel i denne rapporten, men kan være relevant å nevne i henhold til måloppnåelse og resultater med ordningen da den beskrives av flere forlag som begrensende.

Noen av forlagene løfter også frem at forfatterne i mindre grad har valgfrihet knyttet til hvem de ønsker å samarbeide med, basert på størrelsen på direktestøtten som gis til forlagene. Noen forlag har liten støtte som gjør at de kan utgi færre bøker med direktestøtte enn de større forlagene. Forfatterne må derfor i flere tilfeller følge det forlaget som har mulighet for å utgi manuskriptet deres fremfor det forlaget de i utgangspunktet har ønsket å samarbeide med.

På spørsmål om hvordan forlagene vurderer at de selv har oppfylt målsettingen med direktestøtteordningen fra Sametinget, mener de at det er gjort i svært stor grad eller stor grad. Ett forlag mener de har oppfylt målsettingen i svært stor grad, mens øvrige fire forlag mener de i stor grad har oppfylt Sametingets målsetting med direktestøtteordningen.

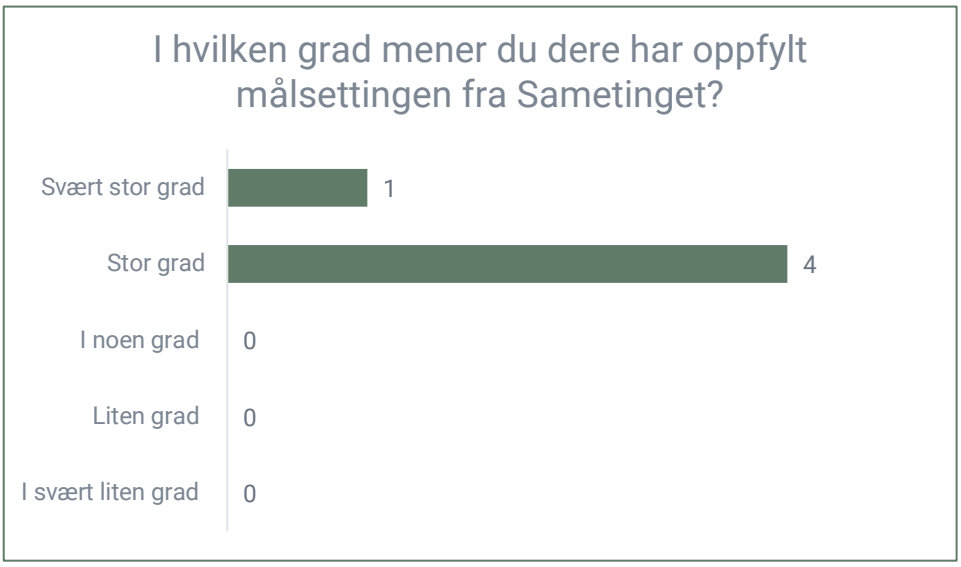

Forfattere

Samtlige forfattere bekrefter at de kjenner til intensjonen med direktestøtteordningen. På spørsmål om de kjenner til målsetting og intensjon med ordningen svarer de ja, og flere beskriver det som «økt effektivitet og mer

smidighet i saksbehandlingen» og «økt produksjon av originallitteratur på samisk».

Forfatternes opplevelse av målsettingen er dermed i tråd med Sametingets kommuniserte målsetting for ordningen. Hovedandelen av informantene mener at man til en viss grad har oppnådd målsettingen med ordningen, men at det er viktig at ordningen fortsatt har rom for justeringer. Flere av forfatterne peker på at ordningen skulle lette byråkratiet, og at Sametingets mål var å gi mer frihet til forlagene innenfor visse gitte rammer.

Økt effektivitet og kortere saksbehandlingstid gjennom direktestøtteordningen i seg selv er oppnådd, men forfatterne mener man ikke har klart å oppnå målsettingen om økt produksjon av originallitteratur på samisk. En av forfatterne mener imidlertid at det fremdeles går for sakte, og at Sametinget ikke har oppnådd målsettingen om å effektivisere saksbehandlingen. Informanten er av den oppfatning om at intensjonen om en raskere og smidigere prosess rundt publikasjoner ikke er oppfylt:

> «Generelt vil jeg si at det fremdeles går for sakte og det er for lite volum som publiseres. Ting skulle ta kortere tid og det skulle være mer rettferdig, samt at språk/litteraturkompetansen kom inn i vurderingen av hvilke prosjekter som skulle realiseres.»

Når man ser på valg av sjanger og plattform mener hovedandelen av forfatterne at ordningen har påvirket valg av sjanger og plattform negativt i perioden. De mener ordningen, slik den har vært til nå, har gått glipp av produksjon av samisk litteratur, samt mer kompleks samisk litteratur til fordel for oversettelser. En av informantene utdyper dette:

> «2020-tallene viser at 15 av 40 samiske utgivelser var oversettelser. Dette er en ganske høy prosent. Det viser seg at oversettelser har gått utover originallitteratur på samisk, slik at den blir satt på vent. Målet med direktestøtten var å øke produksjon av originallitteratur på samisk, ikke oversettelser.»

En annen forfatter stiller seg også undrende til dette med oversettelser; «Dette med oversettelser er diffust. Jeg visste ikke at det var originallitteratur som skulle være hovedfokus for ordningen». Dette kan tyde på at kommunikasjonen knyttet til originallitteratur og oversettelser har vært noe uklar ovenfor forfatterne.

Innvirkningen på samisk litteratur

Forlagene

Forlagene har forskjellige refleksjoner rundt hvilken innvirkning direktestøtteordningen har hatt på utviklingen av samisk litteratur. Flere forlag sier at ordningen er en forutsetning for å kunne gi ut utgivelser. Eksempelvis sier ett forlag: «Hadde samiske forlag ikke mottatt tilskudd fra noen, inkludert Sametinget, hadde det ikke blitt utgitt samisk litteratur. Det finnes ikke et stort nok kommersielt marked».

Forlagene argumenterer også for at ordningen har gjort samarbeidet med forfatterne mer effektivt. Eksempelvis sier et forlag:

> «Det er motiverende for forfatterne når det tar kortere tid enn tidligere å få avklaring på om sine manuskripter blir realisert eller ikke. Ordningen er også med på å gi forfatterne en trygghet med at forfatterne mottar sine honorarer uavhengig av antall trykte eksemplarer».

Et resultat av ordningen har vært økt fokus på litteratur til barn og unge, som anses som viktig av flere av forlagene, fordi det trigger leselyst og kan bidra til å styrke interessen for samiskspråklig litteratur mot de yngre. Ett av forlagene sier: «Leselyst i samisk språk er lav. Utviklingen av språk må komme frem. Barn og unge må fores med lesestoff for å trigge leselysten. De leser selv eller blir lest for i skole og barnehage».

Forlagene løfter frem at etableringen og utviklingen av nye forfattere er kostnadskrevende sammenlignet med å arbeide med en etablert forfatter. Flere av forlagene påpeker også at det er svak til manglende etterspørsel etter samiskspråklig litteratur i markedet, og at direktestøtten er med på å få publisert manuskripter og fremme samiske forfattere, som ellers ikke ville hatt muligheten til å utgi sin litteratur.

Enkelte av forlagene oversetter også samisk litteratur til norsk, men dette er ikke arbeid som mottar støtte fra Sametinget og inngår i forlagets øvrige arbeid. Forlagene som gjør dette, argumenterer for at dette gir et marked som fremmer samiskspråklig litteratur til nye lesere. Videre argumenterer disse forlagene at publikasjoner utgitt på norsk gjør at publikasjonen kan bli kjøpt opp i Kulturrådets innkjøpsordning, som gir økte inntekter. Ett av forlagene eksemplifiserer:

> «Blir boken oversatt og utgitt på norsk, kan den sendes til Norsk Kulturråds innkjøpsordning, og dermed bli distribuert til bibliotek i hele landet (1450 eksemplarer kjøpes inn til biblioteker over hele landet – mot 300 ellers). Forfatterne får ytterligere betalt og økt inntjening. Når bøkene er oversatt til norsk, kan vi få solgt rettigheter til utlandet».

Et annet resultat flere av forlagene trekker frem er at direktestøtteordningen gir mer tid til å arbeide med forlagsfaget, som gjør at de kan arbeide tettere med forfatterne. Dette argumenteres for å være positivt, da den personlige relasjonen mellom forlaget og forfatteren fremmes som viktig. Eksempelvis sier ett forlag: «Dette er en bransje hvor personlige relasjoner har mye å si for hvordan samarbeidet blir». Andre forlag bekrefter dette og forklarer at det er en fordel at forlag og forfatter får arbeide tett sammen uten for mange ekstra ledd og forstyrrende momenter. Forfatterne får også mye raskere tilbakemelding på om manus blir utgitt eller ikke, sammenlignet med perioden før direktestøtteordningen.

Forfattere

Forfatterne har delte meninger og oppfatning av utviklingen av samisk litteratur på bakgrunn av direktestøtteordningen. Flere av forfatterne påpeker at ordningen kan ha påvirket både antall utgivelser og kvaliteten på utgivelsene på flere måter. Eksempelvis sier en forfatter:

> "Ordningen har vært statisk i forhold til måten direktetilskuddet har blitt beregnet på, og dette har påvirket både antall utgivelser og kvaliteten på utgivelsene. Eksempelvis kan ett forlag ha hatt flere gode prosjekter, men på grunn av forhåndsbestemte antall utgivelser har de ikke kunne realisert prosjektet".

En annen forfatter argumenterer for at begrensningen på antall publikasjoner kan ha hatt negativ påvirkning på utviklingen av samisk litteratur. Eksempelvis sier forfatteren:

> "Man kan også ha gått glipp av mer samisk litteratur på grunn av antallbegrensningen, da forlagene må utsette utgivelser til senere år på grunn av begrensningen og at en konsekvens av dette har vært at forfatteren på grunn av dette utgir færre bøker".

Noen forfattere argumenterer også for at ordningen kan ha begrenset hvilken sjanger som har blitt gitt ut. Dette forklares med at ordningen er med på å gjøre mer komplekse manuskripter mindre lønnsomme å produsere enn enklere manuskripter. Eksempelvis sier en forfatter:

> "Måten honorarsatsene er satt på, kan ha påvirket at det er blitt utgitt færre komplekse bøker. Dette da det ikke har vært lønnsomhet i å produsere mer komplekse bøker etter ordningen, mens for eksempel enklere produksjoner, slik som barnebøker, har vært mer lønnsomt. Dette kan ha ført til at man har gått glipp av mer komplekse bøker, som krever mer forarbeid og reasearch, slik som for eksempel komplekse romaner, slekts- eller historiebøker".

Antallsbegrensningen trekkes fram som en mulig negativ påvirkning på kvaliteten på litteraturen. Eksempelvis sier den ene forfatteren i intervjuet:

> «Ett forlag har kanskje flere gode kvalitetsutgivelser på lista, som ikke blir utgitt på grunn av at de allerede har utgitt det faste antallet, mens et annet forlag har utgitt dårligere kvalitet, for å fylle opp antallet i forhold til tilskuddet. Dermed kan man gå glipp av gode prosjekter/utgitt litteratur".

Når det kommer til ordningens oppbygging/ målsetting er det delte meninger om oversatt litteratur, og at disse prosjektene går fra samme ordning som originallitteratur. En forfatter sier:

> «Forfatterne ønsker at det skal være original samiskspråklig litteratur, men oversettelser er velkomne i noen tilfeller. Det skal dog sies at det er helt feil å prioritere penger på å oversette eldre norske bøker til samisk, da det spiser av det samme budsjettet. Svært få leser bøker på samisk som de allerede har lest på norsk to år i forveien. For hver gang en norsk forfatter oversettes til samisk, står en samisk forfatter med lua i hånda og venter".

Markedsføring og distribusjon

I regelverket for direktestøtte til samiske forlag 2018, er det forventninger fra Sametinget om at forlagene lager en markedsførings- og distribusjonsplan for sine utgivelser. Deler av direktestøtten kan brukes til å markedsføre samiske forfattere og samisk litteratur.

Forlagene

Forlagene har ansvaret for markedsføringen og distribusjonen av bøkene som de gir ut. Forlagene har avtaler med bokkassen, slik at forhandlere kan bestille inn boken om de ønsker.

Flere av forlagene løfter frem at markedet for samiskspråklig litteratur er marginalt og fragmentert, og at markedsføringsarbeidet kan være krevende. Videre løfter forlagene frem at støtten som kan benyttes til markedsføring er marginal, i forhold til behovet for markedsføringstjenester for å nå ut med publikasjonene på en tilfredsstillende måte. Ett av forlagene utdyper dette nærmere:

> «Midlene som kan brukes til markedsføring er så små at det strekker ikke til å gjøre det ordentlig. Synlighet og markedsføring koster penger. Skal man klare å synliggjøre samisk litteratur, må kvaliteten og kvantum opp».

Et annet forlag deler denne oppfatningen:

> «Det settes for lite penger av til markedsføringen. Det er koder for hvert enkelt prosjekt, for teknisk produksjon (grafisk arbeid og trykk), for barnebøker over 100 000,- settes det av 15% til markedsføring. Det er nok til to annonser i aviser. Det er alt for lite, og ingen er kanskje helt tilfreds med det».

Forlagene opplyser at det i dag primært er samiske aviser, forlagenes hjemmeside, nyhetsbrev, sosiale medier og bokbasen som benyttes til markedsføring av nye utgivelser.

Markedstiltak gjennomføres i samarbeid mellom forlag og forfatter, hvor det er forlaget som planlegger. Forlagene har imidlertid begrenset kapasitet og ressurser til å gjennomføre markedsføringstiltak i betydelig størrelsesorden, sammenliknet med større norske forlag, som kan sette et eget markedsføringsteam på utgivelsene. Ett av de større forlagene forklarer: «Forlaget har ingen dedikerte personer som jobber med salg og markedsføring. Hver enkelt redaktør gjennomfører markedstiltak i samarbeid med forfatter».

Flere av forlagene erfarer at de får lite omtale i media, og svært sjeldent bokomtaler. Pressemeldinger gir i noen tilfeller mindre kronikker i aviser. Dette eksemplifiseres av ett av forlagene:

> «Samisk media har liten interesse til å gjøre redaksjonell omtale. Vi får for lite plass i samisk media. Få om ingen bokanmeldelser. Journalisten må kunne samisk godt for å lage en anmeldelse, og det krever lang tid å lese boka. Ved pressemelding kan vi få noe omtale, i form av en kopi av det vi har sendt ut.»

Noen av forlagene savner også bedre måleverktøy av markedsføringen, slik at det kan være lettere å se den faktiske effekten av de ulike markedsføringstiltakene. Dette gjelder også for reelle lesertall, som viser seg å være vanskelig å måle.

I intervjuene snakker flere forlag også om Kulturrådets innkjøpsordning, og hvordan denne er satt opp. I 2019 inkluderte Kulturrådet oversettelser av samisk litteratur til bokmål og nynorsk, og de kom dermed inn under den nasjonale innkjøpsordningen. Dette medfører at samisk oversatt litteratur tilgjengeliggjøres i norske bibliotekhyller. Likevel er fortsatt ikke originallitteratur på samisk en del av innkjøpsordningen, og dermed er det vanskeligere å komme inn på det kommersielle markedet. Ett av forlagene presenterer en ønskesituasjon:

> «Det hadde vært ønskelig med en slik innkjøpsordning for samisk litteratur, men det må ha vært i hele Sápmi. Nordisk sameråd (NGO) hadde en innkjøpsordning (forsøksordning) hvor de kjøpte inn bøker og distribuerte det i hele Sápmi. Den var bra.»

Forlagene forklarer at bibliotek og bokhandlere selv avgjør hvilke publikasjoner de ønsker å ta inn i sitt sortiment. Samiske forfattere og forlag må i den forbindelse gjøre en mye mer aktiv og ressurskrevende markedsføringsjobb for å få promotert sine titler overfor mulige innkjøpere. I dag kjøpes primært bøker inn via den nasjonale bokbasen.

Slik det fungerer i dag, er det en politisk beslutning fra Kulturrådet om samiske forlag inngår i den selektive ordningen. Den ordinære ordningen vil være mer lukrativ for forlagene, da den sikrer et større opplag av publikasjonene. Ifølge flere av forlagene er det prestisje å bli tatt opp i Kulturrådets ordninger.

Kjerneområdet for samisk litteratur er primært samisktalende områder, og forlagene erfarer at det er vanskelig å nå ut til samisktalende utenfor Sápmi, både i Norge og i andre land. Ett forlag sier eksempelvis:

> «Formidlingsdelen er viktig. Bygge opp interessen for bøker er også markedsføring. Forlag er det aktive leddet som fører til at boka realiseres. En utfordring er å ha arrangementer i flere land, men kostnaden er for høy. Men det er et ønske å ha arrangement i alle områdene i Sápmi».

Ett av forlagene nevner også at et samisk litteratursenter er etablert med det formål å fronte samisk litteratur. Senteret står for om lag 30 ulike arrangementer, med mål om å formidle samisk litteratur. Disse arrangementene gjennomføres gjerne i samarbeid med bibliotek, og det gjennomføres boklanseringer og høytlesning.

Forfattere

Når det kommer til markedsføringsarbeidet er det forlagene som har fått dette i oppdrag fra Sametinget via oppdragsbrevene. Forfatterne på sin side har ulike oppfatninger og meninger om både resultater og gjennomføringen av nettopp dette arbeidet.

Eksempelvis kom det frem i intervjuene at flere av forfatterne opplever en frustrasjon over markedsføringsarbeidet. Eksemepelvis sier en barnebokforfatter:

> «Jeg opplever dette som svært frustrerende, ting tar tid. Det er rart å stå på et tomt bibliotek på dagtid for å markedsføre boka, fordi alle vet jo at man må dra dit hvor barna er, nemlig på skolen”.

En annen forfatter sier dette om markedsføringsarbeidet som forlagene har ansvaret for:

> «Det er et ønske om at forlagene skal få økt kompetanse på dette området. De har dårlig med midler, lite kompetanse innen markedsføring og arrangement rundt lanseringer. Forfatterene gjør i noen tilfeller markedsføringen bedre selv. De har en veldig passiv tilnærming til det».

Når det kommer til distribusjon av bøker, påpeker flere av forfatterne i evalueringen at det er ønskelig at bevisstheten rundt samiskspråklig litteratur ut i markedet må styrkes. En forfatter sier følgende:

> «Man må få opp en bevissthet om å få tak i disse bøkene, folk vet ikke om de. Det må jobbes med hvordan man skal presentere bøkene. Høna eller egget. Det blir en følgefeil, folk finner ikke bøkene. Hva med tilbud til skolene? Gjør forlagene aktive salg?».

Flere av forfatterne har også forståelse for at forlagene har begrenset budsjetter til markedsføring, og nevner andre typer samarbeid som kan styrke distribusjonen og markedsføringen av samiskspråklig litteratur. Eksempelvis sier en forfatter:

> «Gi økonomisk spillerom for innovasjon med lesere, for eksempel samarbeid med «les og sett», enorme kunnskaper om hva som kan få opp lesegleden. Forlagene kunne ledet det an. Hva funker for barn? Barnebokinstituttet i Oslo er et eksempel. Det må være tid og penger».

Flere av forfatterne som ble intervjuet visste lite om selve markedsføringsplanen og distribusjonsplanen forlaget hadde for deres publikasjon. Flere av forfatterne savner også å være en del av lanseringen når det gjøres. Eksempelvis sier en av forfatterne: «Markedsføringen har vært på Facebook og i Ávvir/Ságat, men forfattere vet ikke om det var en plan bak". En annen forfatter sier:

> «Forfatterne synes markedsføring og distribusjonsarbeidet er mangelfull. Det skapes lite blest ved utgivelse av ny bok. Det oppleves som passivt fra forlagenes side. Det burde finnes egne midler for markedsføring og distribusjonsarbeid».

Noen forfattere påpeker at det finnes mange institusjoner utenfor forlagene som markedsfører samiskspråklig litteratur, eksempelvis språksenter, museum og lignende. De mener det er et potensial for forlagene å knytte samarbeid med andre for å markedsføre samisk litteratur.

I intervjuene er det flere av forfatterne som stiller spørsmål ved at ansatte i flere av forlagene produserer bøker selv, og at de stiller seg spørrende til om forlagene markedsfører publikasjoner til egne ansatte. Eksempelvis sier en forfatter:

> «Forlagene markedsfører bøkene til egne ansatte. Dette er ikke bra i forhold til alle de andre av forlagenes forfattere, som ikke har fått samme tilbudet fra forlagene. Jeg vet ikke hvordan finansieringen av dette har vært, men om det går fra samme ordning som andre samiske forfattere, er det rart».

En annen forfatter etterspør mer åpenhet rundt at forlagene produserer og markedsfører bøker til egne ansatte. Eksempelvis sier forfatteren/forfatterforeningen:

> «Det etterspørres åpenhet om det at forlagene markedsfører bøkene som egne ansatte produserer. Det har vært mye diskutert blant medlemmene i forfatterforeningen. Kan godt være man ikke har tenkt på hvordan andre forfattere reagerer».

Operasjonalisering av fordelingsnøkkel

Når direktetilskuddsordnignen ble opprettet tok Sametinget utgangspunkt i hvilke tildelinger som var gitt i den søkerbaserte støtteordningen da de lagde fordelingsnøkkelen, og ikke med utgangspunkt i hvilket omfang forlagene faktisk produserte litteratur i. Flere av forlagene som er intervjuet mener fordelingsnøkkelen ble utviklet på bakgrunn av en nåsituasjon, og med lite rom for fremtidig utvikling. Ett av de små forlagene utdyper begrensingene videre:

> «Direktestøtten har vært en stor begrensning når det kommer til små forlag, fordi fordelingsnøkkelen er ufordelaktig for de mindre forlagene. Når fordelingsnøkkelen ble laget, tok den stilling til hvor mye som var blitt innvilget av tilsagn over en gitt periode».

Ett større forlag trekker også fram problematikken rundt fordelingsnøkkelen:

> «Sametinget tok utgangspunkt i hva de selv hadde innvilget i den søkerbaserte støtten når de lagde fordelingsnøkkelen. Hva forlagene faktisk produserte ble ikke tatt med i beregningen av det nye tilskuddet».

Ett tredje forlag sier:

> «For oss kom hele ordningen skjevt ut. Da rammene for direktetilskuddet ble satt (for 2018) tok Sametinget utgangspunkt i hva de selv hadde innvilget i søkerbasert støtte til de respektive forlagene, ut fra snittet fra valgte år. Hva forlagene faktisk hadde produsert, ble ikke tatt med i beregningen på størrelsen på tilskuddet. Vi fikk for lite i tilskudd ut fra hva vi faktisk hadde produsert».

Når det kommer til organiseringen av direktestøtteordningen, mener flere av forlagene at ordningen er organisert på en måte som gir god forutsigbarhet for de forlagene som er omfattet av ordningen. Likevel er særlig de små forlagene av den oppfatning at det hviler store begrensninger knyttet til rammen som gis over ordningen. Små forlag har i mange tilfeller ikke økonomi til å publisere manuskripter utover det som gis av støtte fra Sametinget. Deres produksjonsnivå er i stor grad låst til tildelingen de har fått. Disse forlagene uttrykker at fordelingsnøkkelen som ligger til grunn for tildelingen bør revurderes, til fordel for en fordelingsnøkkel som gir større spillerom til å øke produksjonen av samisk litteratur, også for små forlag.

En av måleindikatorene ved støtteordningen er antall publikasjoner. Flere av forlagene trekker frem at dette er en lite hensiktsmessig indikator, da den i liten grad gir en god indikasjon på omfanget av publikasjonene. Nå likestilles publikasjoner av lange skjønnlitterære noveller med for eksempel korte barnebøker med mye illustrasjoner. En utgivelse på ti sider er «like mye verd» som en på 200 sider, selv om vanskelighetsgraden, omfanget eller ressursbruken knyttet til publikasjonen er helt ulik. Ett av forlagene eksemplifiserer dette gjennom intervjuet:

> «De reelle kostnadene for produksjonen overgår hva støtten tilsier, samtidig er det krav om antall utgivelser. En bok på 400 sider har samme verdi som en bok på 80 sider. Måleenheten antall titler blir for enkelt og misvisende. Å ta utgangspunkt i antall ark vil være et bedre utgangspunkt».

I dag baseres tildelinger gjennom den søkebaserte ordningen til Sametinget på antall ark, mens forlagenes produksjon gjennom direktestøtten baseres på antall publikasjoner (siste oppdragsbrev fra 2020). Måleenheten knyttet til antall titler oppleves av flere forlag som for enkel og misvisende i forhold til faktisk produksjon. Ett av forlagene sier det slik:

> «Forlagenes produksjon måles ut fra antall utgitte titler, mens det søkerbaserte tilskuddet beregnes (måles) ut fra antall ark. Målingen synes å være både mangelfull og inkonsekvent for utgivelse av samiskspråklige bøker».

Tilfredshet med ordningen

Forlagene

I intervjuene fremkommer det at forlagenes tilfredshet med direktestøtteordningen generelt er god, men kunne vært enda bedre. Det samme viser sammenstillingen fra spørreundersøkelsen.

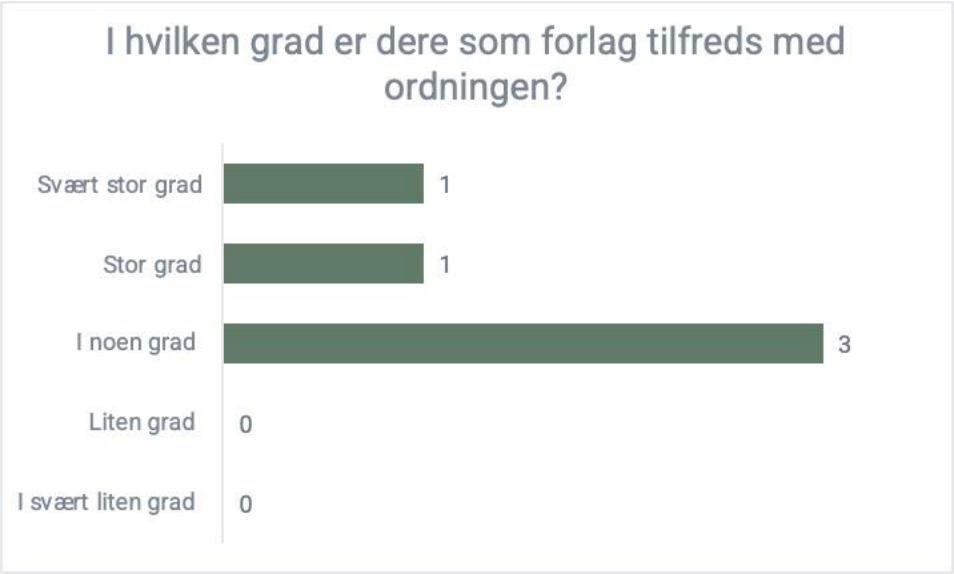

Som tabellen over viser, er forlagene delte i sin opplevelse av hvor tilfredse de er med ordningen. Tre forlag er i noen grad tilfredse, mens de to øvrige forlagene er henholdsvis tilfredse i stor eller svært stor grad. Hva forlagene er tilfredse med i ordningen beskrives under målsetning og intensjon, samt innvirkningen av samisk litteratur. Fordelingsnøkkelen trekkes frem som begrensende, og midlene til markedsføring argumenteres for å være marginale.

Forfattere

Gjennom intervjuene fremkommer det at forfatterne i stor grad er fornøyde med direktestøtteordningen, og at den har bidratt til bedre forutsigbarhet for forfatterne. Direktestøtteordningen har også hatt positiv påvirkning på

produksjon av originallitteratur på samisk, sett i forhold til tiden før ordningen ble innført. Flere av informantene trekker frem at det er positivt at det nå er forlagene som vurderer manuskriptene ut fra sitt faglige ståsted og kompetanse. En av informantene sier:

> «Selv om Sametinget tidligere benyttet seg av innleid kompetanse til å vurdere manuskriptene, er det bedre for forfattere og forlag nå. Større mulighet for å diskutere arbeidet med forfatterne».

Flere av forfatterne mener at flyttingen av ansvaret fra Sametinget til forlagene har økt kvaliteten og styrket den litterære tilhørigheten. Det etableres tettere relasjoner mellom forlag og forfatter enn tidligere. Flere forfattere bekrefter at man kan stole på at forlagene er best kvalifisert til å vurdere manuskriptene selv. Likevel er ikke alle forfatterne enige, og gjennom intervjuet stiller én forfatter spørsmålstegn ved dagens organisering:

> «Vi vil at Sametinget skal ha det, men at vi må få vite hvem og hvordan manuskriptene evalueres. Faglig jury må være åpen, at man vet hvem folk er og at de samme folkene må ikke være forfattere selv i tillegg til jobben i Sametinget. Det blir bukken og havresekken».

Videre mener samme forfatter at forlagene har fått for mye makt, og at det er ikke alltid prosessen og prioriteringene fremstår som redelig og rettferdig. Videre påpeker forfatteren at å stå på venteliste i en årrekke er skadelig for forfatterens bibliografi og omdømme. Forfatteren sier: «Det er uheldig at man nevner at en bok skal utgis i for eksempel 2021, og i 2023 er den enda ikke utgitt, uten at man kan gi et godt svar på hvorfor».

Sametinget bevilger penger til honorarer, og fastsetter honorarsatsene som forfatterne får tilskudd på bakgrunn av. Flere forfattere nevner at de er fornøyde med at honorarene til forfatterne er øremerket, slik at de ikke taper penger. Noen forfattere, særlig forfattere på det laveste nivået av de tre honorarsatsene, trekker frem at honoraret er for lavt. En annen forfatter nevner at honorarsatsene burde vært mer differensiert, for eksempel etter bokens lengde og kompleksitet, slik at satsene avhenger av hvor lang og kompleks boken er, og ikke av sjanger slik som i dag. Forfatteren nevner videre:

> «Disse satsene burde vært satt av Sametinget. Da hadde man som forfatter også hatt et bedre utgangspunkt i forbindelse med forhandlingene med forlagene, for å komme frem til et honorar som er mer rettferdig i henhold til prosjektet/boka».

En tredje forfatter har et annet synspunkt: «Om honorarsatsene skulle vært mer rettferdig burde de vært differensiert utfra sjanger, og ikke bare antall sider». Dette viser at forfatterne har ulik oppfatning av hvilket grunnlag honorarsatsene

burde settes på bakgrunn av. Samlet sett er forfatterne av den oppfatning at en større differensiering av dagens honorarsatser ville påvirke hvilken litteratur som utgis. Flere forfattere mener videre at ordningen har vært for statisk i forhold til tilskuddene forlagene har fått, og at honorarene har vært for lite differensierte. Enkelte forfattere mener det kan påvirke antall utgivelser og kvaliteten på utgivelsene negativt.

Et annet område forfatterne trekker frem, er at de ikke er tilfreds med tidspunkt for utgivelser i forhold til kontraktene. I kontrakten forfatterne skriver under på, godtar forfatteren at det kan gå opp til to år før publikasjonen utgis. En del forfattere har flere ganger opplevd at det tar lengre tid, og noen ganger helt opp til fem til syv år. Også kommunikasjonen med forlagene, gjerne mellom redaktør og forfatter, trekkes frem som et område med forbedringspotensial. I enkelte tilfeller må forfatter vente svært lenge på både svar og utgivelse av sin publikasjon. Andre forfattere mener kommunikasjonen med forlagene fungerer bra, og de er tilfredse med at de får raske svar om ordningen, og at saksbehandlingstiden er betydelig kortere med direktetilskuddsordnignen enn andre ordninger.

Publikasjonsoversikt

I denne delen av rapporten presenteres forlagenes produksjon knyttet til direktetilskuddet fra Sametinget for perioden 2018-2021. Oppsummeringen viser antall publikasjoner per år fordelt på sjanger, språk og plattform. Detaljene knyttet til hvert forlag presenteres i tilhørende vedlegg.

Avslutningsvis sammenlignes publikasjonstallene for periodene for å kunne se endringer fra den ene perioden til den andre, fra perioden 2014-2017 (før direktestøtten) og til perioden 2018-2021 (periode med direktestøtte). For perioden med direktestøtte er det valgt å inkludere øvrig produksjon utenom direktestøtteordningen, for å få et helhetlig bilde av utviklingen av samiskspråklig litteratur. All statistikk er også vedlagt.

Publikasjonsoversikt per forlag

Davvi Girji AS

Davvi Girji ble etablert i 1990, og har i dag 13 ansatte. Forlaget har utviklet seg fra å være et tradisjonelt forlag, til også å tilby grafiske tjenester, samt språktjenester som oversetting og teksting. Forlagets visjon er å være et markedsorientert, nyskapende og ledende samisk forlag.

Davvi Girji har gitt ut totalt 90 utgivelser i perioden med direktestøtte, der 53 av disse er gitt ut med direktestøttetilskudd. I perioden 2014-2017 hadde forlaget 52 utgivelser, sammenlignet med 90 utgivelser i perioden 2018-2021. Dette gir en økning på 73%.

Tabellene under oppsummerer forlagets aktivitet knyttet til direktetilskudd per år, plattform, språk og sjanger.

Utgivelser basert på plattform			
År	**Bok**	**E-bok**	**Lydbok**
2018	7	2	0
2019	8	3	0
2020	14	4	0
2021	11	4	0
Totalt	*40*	*13*	*0*

Utgivelser basert på språk			
År	**Nordsamisk**	**Lulesamisk**	**Sørsamisk**
2018	9	0	0
2019	11	0	0
2020	15	2	1
2021	13	1	1
Totalt	*48*	*3*	*2*

Utgivelser basert på sjanger							
År	**Barnebok (0–6 år)**	**Barnebok (7-12 år)**	**Ungdomsbok (13-17 år)**	**Skjønn-litteratur**	**Fagbøker**	**Lyrikk**	**Novelle**
2018	1	2	2	2	2	0	0
2019	1	5	3	0	1	1	0
2020	4	9	2	1	2	0	0
2021	3	6	4	2	0	0	0
Totalt	*9*	*22*	*11*	*5*	*5*	*1*	*0*

ČálliidLágádus AS

ČálliidLágádus ble etablert i 2011, og har i dag 15 ansatte. Forlaget har som formål å formidle opplysning og kunnskap om samer og samiske forhold til det samiske samfunnet, og til interesserte utenfor de samiske miljøer. Formidling av opplysning og kunnskap om andre urfolk vil være en naturlig del av forlagets formål.

ČálliidLágádus har ikke rapportert inn øvrige publikasjoner for perioden 2018-2021, og dermed kan tallgrunnlaget vise en feilaktig utvikling for selskapet da det kun viser utgivelser med direktestøtte. Tar vi imidlertid utgangspunkt i tilgjengelig tallmateriale har forlaget hatt 43 utgivelser i perioden med direktestøtte, 2018-2021. I perioden 2014-2017 hadde forlaget 39 utgivelser. Dette gir en økning på 10%.

Tabellene under oppsummerer forlagets aktivitet knyttet til direktetilskudd per år, plattform, språk og sjanger.

Utgivelser basert på plattform			
År	**Bok**	**E-bok**	**Lydbok**
2018	9	0	0
2019	6	2	0
2020	8	5	0
2021	10	2	1
Totalt	*33*	*9*	*1*

Utgivelser basert på språk			
År	**Nordsamisk**	**Lulesamisk**	**Sørsamisk**
2018	7	1	1
2019	8	0	0
2020	10	1	2
2021	11	1	1
Totalt	*36*	*3*	*4*

Utgivelser basert på sjanger								
År	**Barnebok (0–6 år)**	**Barnebok (7-12 år)**	**Ungdomsbok (13-17 år)**	**Skjønn-litteratur**	**Fagbøker**	**Lyrikk**	**Novelle**	**Annet**
2018	4	2	0	0	2	1	0	0
2019	0	1	0	1	4	2	0	0
2020	0	3	1	1	5	2	0	1
2021	1	7	0	2	3	0	0	0
Totalt	*5*	*13*	*1*	*4*	*14*	*5*	*0*	*1*

Iđut AS

Iđut ble etablert i 2004, og har i dag seks ansatte. Forlaget gir ut barnebøker, skjønnlitteratur og ungdomsmagasinet Š. Forlaget har også erfaring med å gi ut læremidler, fagbøker, musikk og film. De fleste utgivelsene er på nordsamisk, men de har også utgivelser på lule- og sørsamisk, kvensk og norsk.

Iđut har publisert totalt 32 utgivelser i perioden med direktestøtte, der 20 av disse var med direktetilskudd. I perioden 2014-2017 hadde forlaget 13 utgivelser, sammenlignet med 32 i perioden med støtte, 2018-2021. Dette gir en økning på 129%.

Tabellene under oppsummerer forlagets aktivitet knyttet til direktetilskudd per år, plattform, språk og sjanger.

Utgivelser basert på plattform			
År	**Bok**	**E-bok**	**Lydbok**
2018	2	1	0
2019	3	1	0
2020	3	2	0
2021	6	2	0
Totalt	*14*	*6*	*0*

Utgivelser basert på språk			
År	**Nordsamisk**	**Lulesamisk**	**Sørsamisk**
2018	3	0	0
2019	2	1	1
2020	5	0	0
2021	4	3	1
Totalt	*14*	*4*	*2*

Utgivelser basert på sjanger							
År	**Barnebok (0–6 år)**	**Barnebok (7-12 år)**	**Ungdomsbok (13-17 år)**	**Skjønn-litteratur**	**Fagbøker**	**Lyrikk**	**Novelle**
2018	0	2	0	1	0	0	0
2019	1	2	0	0	0	1	0
2020	0	2	0	0	0	3	0
2021	2	3	0	0	0	1	2
Totalt	*3*	*9*	*0*	*1*	*0*	*5*	*2*

ABC-Company E-skuvla AS

ABC-Company E-skuvla ble etablert i 2000, og har i dag 20 ansatte. ABC-Company E-skuvla AS er et samisk digitalt forlag og nettskole. Forlaget utgir nettbaserte læremidler i og på samisk, og tilbyr fjernundervisning i samisk. E-skuvla har som visjon å tilby de beste nettbaserte kursene og læremidlene i nordområdet.

ABC Company har gitt ut totalt 13 utgivelser i perioden med direktestøtte, der 8 av disse var med direktetilskudd. I perioden 2014-2017 hadde forlaget 16 utgivelser, sammenlignet med 13 i perioden med støtte. Dette gir en nedgang på 19%.

Tabellene under oppsummerer forlagets aktivitet knyttet til direktetilskudd per år, plattform, språk og sjanger.

Utgivelser basert på plattform			
År	**Bok**	**E-bok**	**Lydbok**
2018	1	1	0
2019	1	1	0
2020	1	1	0
2021	2	0	0
Totalt	*5*	*3*	*0*

Utgivelser basert på språk			
År	**Nordsamisk**	**Lulesamisk**	**Sørsamisk**
2018	1	1	0
2019	0	2	0
2020	0	2	0
2021	0	2	0
Totalt	*1*	*7*	*0*

Utgivelser basert på sjanger							
År	**Barnebok (0–6 år)**	**Barnebok (7-12 år)**	**Ungdomsbok (13-17 år)**	**Skjønn-litteratur**	**Fagbøker**	**Lyrikk**	**Novelle**
2018	0	2	0	0	0	0	0
2019	0	2	0	0	0	0	0
2020	0	0	0	2	0	0	0
2021	2	0	0	0	0	0	0
Totalt	*2*	*4*	*0*	*2*	*0*	*0*	*0*

DAT AS

DAT ble etablert I 1984, og har i dag to ansatte. DAT er et samisk bokforlag og musikkselskap. Selskapet har tro på samspillet mellom bøker og musikk og magien som oppstår når man jobber i fellesskap som forlag, forfatter, joiker, musiker, illustratør, designer, språkarbeider og trykkeri.

DAT har gitt ut totalt 19 utgivelser i perioden med direktestøtte, der 8 av disse var med direktetilskudd. I perioden 2014-2017 hadde forlaget 15 utgivelser, sammenlignet med 19 i perioden med støtte. Dette gir en økning på 27%.

Tabellene under oppsummerer forlagets aktivitet knyttet til direktetilskudd per år, plattform, språk og sjanger.

Utgivelser basert på plattform			
År	**Bok**	**E-bok**	**Lydbok**
2018	2	1	0
2019	0	1	1
2020	2	0	0
2021	1	0	0
Totalt	*5*	*2*	*1*

Utgivelser basert på språk			
År	**Nordsamisk**	**Lulesamisk**	**Sørsamisk**
2018	3	0	0
2019	2	0	0
2020	2	0	0
2021	1	0	0
Totalt	*8*	*0*	*0*

Utgivelser basert på sjanger							
År	**Barnebok (0–6 år)**	**Barnebok (7-12 år)**	**Ungdomsbok (13-17 år)**	**Skjønn-litteratur**	**Fagbøker**	**Lyrikk**	**Novelle**
2018	0	0	1	0	0	2	0
2019	0	0	2	0	0	0	0
2020	0	0	0	0	0	2	0
2021	0	0	0	0	1	0	0
Totalt	*0*	*0*	*3*	*0*	*1*	*4*	*0*

Sammenligning og totaloversikt

Totalt antall utgivelser i perioden

Tabellen under viser forlagenes rapportering på samlede utgivelser i perioden med direktestøtte, sammenlignet med perioden før. Denne totaloversikten inkluderer altså utgivelser utenfor direktestøtten i perioden 2018-2021. Det gjøres oppmerksom på at tallgrunnlaget for øvrige publikasjoner kan være noe lavere enn realiteten, da vi ikke har fått innrapporterte tall for øvrige publikasjoner i perioden 2018 – 2021 for ett av de større forlagene. Likevel viser tabellen en positiv utvikling av samiske publikasjoner i perioden med direktestøtte, sammenliknet med perioden før. Antall publikasjoner har samlet sett økt fra 136 i perioden før direktestøtten til 197 under direktestøtteperioden. Dette tilsvarer en økning på 45% av samiske utgivelser.

Totalt antall utgivelser i perioden			
År	**Direktestøtte**	**Øvrige publikasjoner**	**Total**
2014	0	39	39
2015	0	30	30
2016	0	40	40
2017	0	27	27
Sum	***0***	***136***	***136***
2018	26	19	45
2019	27	22	49
2020	40	16	56
2021	39	8	47
Sum	***132***	***65***	***197***
Totalt	132	201	333
% endring		**-52 %**	**45 %**

Tabellen under viser utgivelser som originallitteratur og oversettelser i perioden før og under direktestøtten. Både utgivelser med direktestøtte og øvrige publikasjoner inngår i oversikten. Tabellen viser at det har vært en betydelig økning i originallitteratur-utgivelser med 61% fra 95 utgivelser i perioden før direktestøtteordningen til 153 under tilskuddsordningen. Også oversettelser har økt i samme periode fra 41 til 44 utgivelser.

Utgivelser som originallitteratur eller oversettelse			
År	**Originallitteratur**	**Oversettelser**	**Sum**
2014	32	7	39
2015	13	17	30
2016	30	10	40
2017	20	7	27
Sum	***95***	***41***	***136***
2018	40	5	45
2019	36	13	49
2020	44	12	56
2021	33	14	47
Sum	***153***	***44***	***197***
Total	248	85	333
% endring	**61 %**	**7 %**	**45 %**

Tabellen under viser forlagenes totale utgivelser for perioden 2018-2021 sammenlignet med perioden 2014-2017, inkludert utgivelser utenom direktestøtte 2018-2021. Oversikten viser at 4 av 5 forlag har hatt en økning i antall utgivelser i perioden med direktestøtteordningen sammenlignet med perioden før. Antall samiske publikasjoner har økt fra 137 i perioden 2014-2018 til 197 i perioden 2018-2021. Dette gir en prosentvis økning på 45%.

Utgivelser per forlag – direktestøtte og øvrige publikasjoner						
År	**Davvi Girji**	**ČálliidLágádus**	**Iđut**	**ABC-Company**	**DAT**	**Totalt**
2014	17	7	3	6	6	39
2015	10	11	2	5	2	30
2016	15	11	5	2	7	40
2017	10	10	4	3		27
Sum	***52***	***39***	***14***	***16***	***15***	***136***
2018	17	*9*	8	3	8	45
2019	24	*8*	9	4	4	49
2020	28	*13*	7	2	6	56
2021	21	*13*	8	4	1	47
Sum	***90***	***43***	***32***	***13***	***19***	***197***
Totalt	142	*82*	46	29	34	333
% endring	**73 %**	***10 %***	**129 %**	**-19 %**	**27 %**	**45 %**

I henhold til oppdragsbrevene fra Sametinget, som beskriver forventet produksjon hos forlagene over direktestøtten, har forlagene i stor grad oppfylt produksjonsforventningene. Noen forlag har overgått forventningene for gitt år,

mens andre har oppfylt minimumskravet til produksjonen. Ett forlag har produsert mindre enn forventet i 2021. Tabellen viser forventet produksjon sett mot den faktiske produksjonen. Minimumsproduksjonen er tallet i parentes.

Forventet produksjon og faktisk produksjon over direktestøtten										
År	**Davvi Girji**		**ČálliidLágádus**		**Iđut**		**ABC-Company**		**DAT**	
	Forventet	**Faktisk**	**Forventet**	**Faktisk**	**Forventet**	**Faktisk**	**Forventet**	**Faktisk**	**Forventet**	**Faktisk**
2018	9 (8)	9	7	9	4 (3)	3	2	2	2 (1)	3
2019	9 (8)	11	7 (6)	8	4 (3)	4	2 (1)	2	2 (1)	2
2020	14 (13)	18	11(10)	13	6 (5)	5	2 (1)	2	2 (1)	2
2021	14	15	11	13	6	8	2	2	2	1

Utgivelser per forlag - direktestøtte

Tabellen under viser forlagenes utgivelser knyttet til direktestøtten (2018-2021) sammenlignet med perioden før direktestøtten (2014-2017). Med utgangspunkt i utgivelser *kun* gjennom direktetilskuddsordningen ser vi at 3 av 5 forlag har hatt en økning i antall utgivelser i perioden 2018–2021, sammenlignet med all produksjon i perioden før direktestøtte (2014–2017). Totalt sett gir dette en nedgang på 3% fra perioden før direktetilskuddsordningen sammenlignet med utgivelser over denne spesifikke tilskuddsordningen. Det er samlet gitt ut 136 publikasjoner i perioden 2014–2017 og 132 utgivelser med direktestøtte i perioden 2018–2021.

Tallene det vises til i tabellene under for perioden 2014-2017 inkluderer alle typer tilskudd, mens tallene for 2018-2021 kun inkluderer direktestøtteproduksjon, og ikke øvrig produksjon. Endringsprosenten gir dermed ikke et bilde på totalproduksjonen, og blir svakere enn i de forrige tabellene der all produksjon ble inkludert.

Utgivelser per forlag - direktestøtte						
År	**Davvi Girji**	**ČálliidLágádus**	**Iđut**	**ABC-Company**	**DAT**	**Totalt**
2014	17	7	3	6	6	39
2015	10	11	2	5	2	30
2016	15	11	5	2	7	40
2017	10	10	4	3		27
sum før direktestøtte	*52*	*39*	*14*	*16*	*15*	*136*
2018	9	9	3	2	3	26
2019	11	8	4	2	2	27
2020	18	13	5	2	2	40
2021	15	13	8	2	1	39
sum med direktestøtte	*53*	*43*	*20*	*8*	*8*	*132*
Totalt	105	82	34	24	23	268
% endring	**2 %**	**10 %**	**43 %**	**-50 %**	**-47 %**	**-3 %**

Utgivelser basert på plattform, språk og sjanger - direktestøtte

Tabellen under viser forlagenes utgivelser per plattform knyttet til direktestøtten. Tabellen tar ikke for seg øvrige utgivelser uten direktestøtte. Som tabellen viser har det vært en betydelig økning (725%) i antall e-bøker gjennom perioden med direktestøtte, med 4 utgivelser i perioden før støtte mot 33 utgivelser med direktestøtte. Antall utgivelser som bok eller lydbok med direktestøtte har vært lavere enn perioden før støtteordningen ble innført.

Utgivelser basert på plattform				
År	**Bok**	**E- bok**	**Lydbok**	**Sum**
2014	35	0	4	39
2015	28	2	0	30
2016	35	2	3	40
2017	26	0	1	27
sum utgivelser før direktestøtte	*124*	*4*	*8*	*136*
2018	21	5	0	26
2019	18	8	1	27
2020	28	12	0	40
2021	30	8	1	39
sum utgivelser direktestøtte	*97*	*33*	*2*	*132*
Totalt	221	37	10	268
% endring	**-22 %**	**725 %**	**-75 %**	**-3 %**

Tabellen under viser forlagenes utgivelser per sjanger/målgruppe knyttet til direktestøtten. Tabellen tar ikke for seg øvrige utgivelser uten direktestøtte. Denne tabellen viser at det har vært en stor økning (200%) i antall utgivelser innenfor lyrikk i perioden med direktestøtte, fra 5 utgivelser til 15. Også barnebøker (7-12 år) og faglitteratur har økt med 33 % i perioden, fra 23 til 38 barnebøker og fra 15 til 20 faglitterære utgivelser. For øvrige sjangere har antall utgivelser med direktestøtte vært lavere enn for perioden før direktestøtten.

Utgivelser basert på sjanger									
År	**Barnebok (0–6 år)**	**Barnebok (7-12 år)**	**Ungdoms-bok (13-17 år)**	**Skjønn-litteratur**	**Fagbøker**	**Lyrikk**	**Novelle**	**Annet**	**Sum**
2014	7	11	10	5	5	1	0		39
2015	15	8	0	3	3	1	1		31
2016	11	11	6	5	4	1	1		39
2017	7	6	7	1	3	2	0	1	27
sum før direkte-støtte	*40*	*36*	*23*	*14*	*15*	*5*	*2*	*1*	*136*
2018	5	8	3	3	4	3			26
2019	2	10	5	1	5	4			27
2020	4	14	3	4	7	7		1	40
2021	8	16	4	4	4	1	2		39
sum direkte-støtte	*19*	*48*	*15*	*12*	*20*	*15*	*2*	*1*	*0*
Totalt	59	84	38	26	35	20	4	2	268
% endring	**-53 %**	**33 %**	**-35 %**	**-14 %**	**33 %**	**200 %**	**0 %**	**0 %**	**-3%**

Tabellen under viser forlagenes utgivelser per sjanger/målgruppe knyttet til direktestøtten. Tabellen tar ikke for seg øvrige utgivelser uten direktestøtte. Som tabellen viser har det vært en økning på 24% i utgivelser på nordsamisk med støtte fra direktetilskuddsordnignen, fra 86 utgivelser til 107. Nedgangen har vært størst for utgivelser på sørsamisk.

Utgivelser basert på språk					
År	**Nordsamisk**	**Lulesamisk**	**Sørsamisk**	**Andre språk**	**SUM**
2014	22	3	9	5	39
2015	17	6	5	2	31
2016	27	5	6	2	39
2017	20	3	3	1	27
sum før direktestøtte	*86*	*17*	*23*	*10*	*136*
2018	23	2	1	0	26
2019	23	3	1	0	27
2020	32	5	3	0	40
2021	29	7	3	0	39
sum direktestøtte	107	17	8	0	132
Totalt	193	34	31	10	268
% endring	**24 %**	**0 %**	**-65 %**	**-100 %**	**-3 %**

Oppsummering og konklusjon

I henhold til oppdragsbrevene fra Sametinget har forlagene oppfylt produksjonskravene, men unntak av ett forlag i 2021. Noen forlag har overgått forventningene for gitte år, mens andre har oppfylt minimumskravet til produksjonen.

Rapporteringen fra forlagene viser en positiv utvikling av samiske publikasjoner i perioden med direktestøtte. Antall publikasjoner har samlet sett økt fra 136 i perioden før direktestøtten til 197 etter direktestøtteperioden. Dette tilsvarer en økning på 45% innen samiske utgivelser. Både utgivelser med direktestøtte og øvrige publikasjoner inngår i disse tallene. Dersom man sammenlikner tallene før direktestøtteperioden kun med utgivelser knyttet til direktestøtten, og ikke øvrige publikasjoner, har det totalt sett blitt færre utgivelser. Totalt sett gir dette en nedgang på 3% fra perioden før direktetilskuddsordningen, dersom vi kun ser på utgivelser i 2018-2021 over denne spesifikke tilskuddsordningen. Siden tidligere tilskuddordninger er inkludert i tallene for 2014-2017, kan man argumentere for at det er tallene som inkluderer øvrige publikasjoner for 2018-2021, som gir det mest riktige sammenligningsgrunnlaget. Disse viser altså en økning på 45 % i perioden med direktestøtte.

Gjennom ordningen har forlagene fått større ansvar, og samlet sett argumenterer forlagene for at de har oppfylt målsettingen, intensjonen med ordningen og oppdraget fra Sametinget. Forlagene fremmer i hovedsak økt profesjonalisering, kvalitetssikring i flere ledd, forutsigbarhet og effektivisering for forlag og forfattere som resultater av ordningen. Forfatterne gir uttrykk for at de er positive til at prosessen tar kortere tid, og er i hovedsak fornøyde. Noen forfattere er imidlertid misfornøyde med deler av dagens prosess.

Ulik oppfattelse av måloppnåelsen hos forlagene er særlig knyttet til opplevelsen av fordelingsnøkkelen, og hvilke krav som stilles til publikasjonene som utgis. Noen krav oppleves for enkelte forlag som urealistiske, særlig knyttet til Sametingets ønsker for enkelte sjangere og plattform. Forlagene løfter frem økt effektivitet og større forutsigbarhet som positivt i henhold til måloppnåelse. I tillegg fremmes det som positivt for forlagene at de har fått faste rammer, som gir forutsigbarhet for hva og hvordan de kan arbeide, og at de selv får avgjøre hvilke publikasjoner de ønsker å gi ut. Forlagene fremmer ordningen som viktig, og som en forutsetning for å kunne produsere samisk litteratur, da det kommersielle grunnlaget fremdeles er svakt. Flere av forlagene trekker frem at

ordningen gir mulighet til å sikre kontinuitet i utviklingen av forlagene, samt at kompetansen forblir og utvikles i samisk forlagsvirksomhet.

Forfatterne opplever at målsettingen og intensjonen til en viss grad er oppnådd, og at det er viktig at ordningen fortsatt har rom for justeringer. Flere av forfatterne peker på at ordningen skulle lette byråkratiet, og at Sametingets mål var å gi mer frihet til forlagene, innenfor visse gitte rammer. Økt effektivitet og kortere saksbehandlingstid gjennom direktestøtteordningen i seg selv er oppnådd, men forfatterne mener man ikke har klart å oppnå målsettingen om økt produksjon av originallitteratur på samisk. Rapporteringen fra forlagene viser imidlertid at det har vært en betydelig økning i originallitteratur-utgivelser med 61%, fra 95 utgivelser i perioden før direktestøtteordningen til 153 under tilskuddsordningen. Også oversettelser har økt fra 41 til 44 utgivelser. Både utgivelser med direktestøtte og øvrige publikasjoner inngår i oversikten.

Rapporteringen fra forlagene som omhandler direktestøtten, og ikke øvrig produksjon i perioden, viser øvrig at det har vært en betydelig økning (725%) i antall e-bøker under perioden med direktestøtte, med 4 utgivelser i perioden før støtte mot 33 utgivelser med direktestøtte. Antall utgivelser som bok eller lydbok med direktestøtte har vært lavere enn perioden før støtteordningen ble innført. Det har vært en stor økning (200%) i antall utgivelser innenfor lyrikk i perioden med direktestøtte, fra 5 utgivelser til 15. Også barnebøker (7-12 år) og faglitteratur har økt med 33 % i perioden, fra 23 til 38 barnebøker og fra 15 til 20 faglitterære utgivelser. Det har vært en økning på 24% i utgivelser på nordsamisk med støtte fra direktetilskuddsordningen, sammenliknet med 2014-2017, fra 86 utgivelser til 107. Nedgangen har vært størst for utgivelser på sørsamisk, når man sammenlikner de to periodene.

Ordningen skal fremme utviklingen og øke kvaliteten på samisk litteratur, og både forlag og forfattere har ulike synspunkter på dette. Forlagene på sin side løfter frem at både kvaliteten og produksjonen har økt. Det er rom for tettere samarbeid med forfatteren fra forlagets side, og med økt volum av produsert samisk litteratur, kan det blant annet føre til leselyst hos barn. Noen av forlagene løfter frem at intensjonen med ordningen er fin, men at fordelingsnøkkelen gjør det vanskelig for forlagene å produsere ut over allokert ramme beskrevet i direktetilskuddet, og at forfatterne derfor må benytte seg av forlag med kapasitet, fremfor forlagene de kanskje har mest lyst å arbeide med. Flere av forfatterne peker også på fordelingsnøkkelen (det de beskriver som antallbegrensning) som noe negativt.

Et positivt aspekt som forfatterne trekker frem, er at prosessen i noen tilfeller tar kortere tid enn tidligere. Forfatterne som er intervjuet har forskjellige erfaringer, hvor det for noen har tatt veldig lang tid, mens det for andre har gått raskere, sammenlignet med tidligere ordninger. Forfatterne trekker også frem at honorarsatser ikke fremmer mer komplekse publikasjoner, som er noe flere av forlagene også nevner. Et innspill fra flere er at antall ark, fremfor antall publikasjoner, er en bedre måte å telle på.

Forlagene har ansvaret for markedsføring og distribusjon, og sier de har gjennomført på dette. Flere av forlagene argumenterer for at sum som kan benyttes på markedsføring er minimal, og gir lite effekt og de skulle gjerne sett at denne delen av ordningen økte. Flere av forlagene argumenterer også for at de har liten kapasitet og ressurser til markedsføringsarbeid, mens noen skulle ønske de hadde større kompetanse på området.

Flere av forlagene ønsker en innkjøpsordning for samisk litteratur, lignende den Nordisk sameråd (NGO) hadde, som kunne dekke hele Sápmi.

Forfatterne på sin side løfter frem forbedringspotensialer i forlagenes markedsføringsarbeid, og spesielt går dette på å øke kompetanse og budsjett til markedsføringsarbeidet. Flere av forfatterne som ble intervjuet visste lite om selve markedsføringsplanen og distribusjonsplanen forlaget hadde for deres publikasjon. Flere av forfatterne savner også å være en del av lanseringen når det gjøres. Når det kommer til distribusjon av bøker, påpeker flere av forfatterne i evalueringen at det er ønskelig at bevisstheten rundt samiskspråklig litteratur ute i markedet må styrkes.

Når det gjelder organiseringen av direktestøtteordningen, mener flere av forlagene at ordningen er organisert på en måte som gir god forutsigbarhet for de forlagene som er omfattet av ordningen. Likevel er særlig de små forlagene av den oppfatning at det hviler begrensninger knyttet til rammen som gis over ordningen. Flere forlag argumenterer for at det var ufordelaktig av Sametinget å ta utgangspunkt i hva de selv hadde innvilget i den søkerbaserte støtten da de lagde fordelingsnøkkelen. Hva forlagene faktisk produserte ble ikke tatt med i beregningen av det nye tilskuddet. Særlig de små forlagene uttrykker at fordelingsnøkkelen som ligger til grunn for tildelingen bør revurderes, til fordel for en fordelingsnøkkel som gir større spillerom til å øke produksjonen av samisk litteratur.

Forlagene løfter frem at Sametinget i sitt oppdragsbrev ikke bør be om hvilken sjanger eller format som skal utgis. Det er forfatterne som bør bestemme hva de skal skrive. Når det kommer til lydbøker krever dette utstyr, kompetanse og ressurser, som ikke alltid er tilgengelig i dag.

Forfatterne har delte meninger og erfaringer om utviklingen av samisk litteratur på bakgrunn av direktestøtteordningen. Flere av forfatterne påpeker at ordningen kan ha påvirket både antall utgivelser og kvaliteten på utgivelsene på flere måter, og at fordelingsnøkkelen har en begrensende effekt på produksjonen. Flere av forfatterne løfter også frem at ordningen kan ha gjort at mer komplekse manuskripter mindre lønnsomme å produsere enn enklere manuskripter.

Totalt sett kan det sies at flere av målene med direktestøtteordningen er oppnådd, men at det er rom for justeringer som kan føre til forbedringer.

Vedlegg

1. Kilde- og informantliste
2. Spørreundersøkelse forlag, forfattere og forfatterforening
3. Rapportering forlag